

Стельмах Діана

ORCID 0000-0001-5537-6740

Викладач,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: distelmah@gmail.com

ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В НАВЧАННІ ТА ОЦІНЮВАННІ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

У статті розглядається потенціал використання штучного інтелекту у навчанні та оцінюванні іношомовного мовлення студентів. Говоріння іноземною мовою є однією найскладніших компонентів комунікативної компетентності, що потребує постійного удосконалення. У зв'язку з цим викладачі знаходяться у постійному пошуку інструментів, що сприятимуть навчанню цієї компетентності. Донедавна, коло таких засобів було досить обмеженим, але з поширенням штучного інтелекту в освітньому середовищі відкрилися нові можливості для навчання та оцінювання іношомовного говоріння. Зокрема, великий потенціал для цієї компетентності мають чат-боти. Втім, як і кожен інструмент, чат-боти мають сильні та слабкі сторони.

Метою статті є вивчення переваг та недоліків використання чат-ботів для розвитку та оцінювання іношомовних умінь говоріння майбутніх учителів, та розробка можливих шляхів імплементації ШІ у процес навчання ІМ.

Методологією дослідження є вивчення та аналіз наукових публікацій з теми, розкриття основних понять, педагогічне спостереження та узагальнення.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні переваг та недоліків чат-ботів та розробці можливих шляхів їх імплементації у процес розвитку та оцінювання іношомовного говоріння майбутніх учителів.

Висновки. У ході дослідження було виявлено, що чат-боти мають суттєві переваги для розвитку та удосконалення умінь іношомовного говоріння та його оцінювання, серед яких індивідуалізація навчання, практика у спілкуванні з постійним доступом, отримання миттєвого фідбеку, удосконалення вимовних, лексичних та граматичних навичок говоріння, а також розвиток комунікативних здібностей. До недоліків чат-ботів належать такі, як безпека даних, попереднє навчання викладачів роботі з різними чат-ботами, наявність технічного забезпечення та врахування недосконалості ШІ. Автор приходить до висновку, що найкраще використання чат-ботів студентами краще впроваджувати у самостійну роботу або разом з людською взаємодією.

Ключові слова: компетентність в іношомовному говорінні, оцінювання, штучний інтелект, чат-боти, майбутні вчителі

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. В умовах військового стану, коли значна кількість закладів вищої освіти (ЗВО) працює дистанційно або за змішаною формою спостерігається суттєве зменшення іношомовного усномовленнєвого спілкування, що для мовних спеціальностей є небажаним. Певною мірою цю проблему можуть вирішити програми для організації відеоконференцій, але разом з тим є необхідність у пошуку ефективних засобів для розвитку мовленнєвих умінь, які б студенти могли використовувати незалежно від партнера(-ів) по спілкуванню. З іншого боку бурхливий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), їх швидке удосконалення та широке впровадження у освітній процес відкривають нові перспективи для розвитку умінь іношомовного говоріння (Г) та його оцінювання. Таким інструментом, зокрема, можуть стати чат – боти – спеціально створені програми, що наслідують розумну людську взаємодію [3, с.201].

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідження можливостей ШІ знаходиться на піку своєї популярності, тому, відповідно, привертає увагу багатьох науковців. Так, ШІ, як засіб навчання іноземної мови в цілому, розглядали М. Кадемія, І. Візнюк, А. Поліщук та С. Долинний. Вивченням чату GPT для практичної мовної підготовки магістрів – майбутніх викладачів займалася А. Мельник. Використання додатків ШІ для оцінювання вмінь говоріння розглядалися такими зарубіжними методистами як В. Zou, Y. Du, Zh. Wang, J. Chen, W. Zhang, F. I. Nur Abida, R. Kuswardani, O. Purwati,

A.Rosyid, E. Minarti. Розвиток умінь говоріння за допомогою додатку «ELSA speak» вивчали S. A. Karim, A. Q. S. Hamzah, N.M. Anjani, J. Prianti, I. G.Sihole. Однак, потенціал ШІ для навчання та оцінювання усного мовлення майбутніх учителів потребує глибшого аналізу та розгляду.

Таким чином, **метою статті** є вивчення переваг та недоліків використання чат – ботів для розвитку та оцінювання іншомовних умінь Г майбутніх учителів, та розробка можливих шляхів імплементації ШІ у процес навчання ІМ.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Основними методами дослідження є вивчення та аналіз наукових публікацій з теми, розкриття основних понять, педагогічне спостереження та узагальнення.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні переваг та недоліків чат-ботів та розробці можливих шляхів імплементації ШІ у процес розвитку та оцінювання іншомовних умінь Г майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Спостерігаючи за впровадженням ШІ у освітній процес, було з'ясовано, що значна кількість студентів надає перевагу саме чат-ботам. Чат – боти, як зазначає О.В. Зубенко, є віртуальними помічниками, що задовольняють потреби користувачів у спілкуванні між чатерами за допомогою тексту або голосового повідомлення [1, с. 82]. На даний момент можна виокремити два типи чат-ботів для вивчення іноземної мови (ІМ): ті, що створені для навчання ІМ та ті, що перевіряють рівень володіння ІМ у реальних ситуаціях. Розглянемо переваги обох чат-ботів. Отже найпершою перевагою будь-якого застосування на основі ШІ, яку згадують більшість науковців є *індивідуалізація навчання*. Зокрема, M. Ayala-Pazmiño & K. Alvarado-Lucas, спираючись на дослідження Lu and Wang, зазначили, що студенти, які користувалися платформами на основі ШІ відчували більше задоволення від процесу навчання пов'язане з урахуванням їх індивідуальних потреб та вподобань [6, с. 682]. Здатність обирати теми для спілкування, а також відслідковування преференцій студентів, відпрацювання тих тем, в яких студент почуває себе невпевнено – це і є персоналізація навчання, яка забезпечується чат-ботами.

Багато методистів вбачають невичерпний потенціал ШІ та чат-ботів зокрема для *розвитку та удосконалення умінь іншомовного говоріння*. Так, дослідження J.Hill та ін. виявило, що *розмови з чат-ботом були триваліші, ніж під час людської взаємодії* [7, с. 249]. Крім того, розмови з ШІ допомагають покращити *репродуктивні слухо-вимовні, граматичні та лексичні навички говоріння студентів, а також підвищити їх мотивацію до усних висловлювань* [8, с. 664]. Взаємодія з чат – ботом *знижує рівень тривожності під час спілкування і створює середовище без стресу* [9, с. 11], що, відповідно, і забезпечує більш тривалі розмови з чат-ботом. Крім того, таке спілкування *знижує страх* здійснити помилку і дає можливість викладачу та студенту використовувати чат-боти для *тренування умінь іншомовного Г у самостійній роботі*. ШІ забезпечує *мобільність та доступ до спілкування з будь-якої локації* [9, с. 10]. Крім вище згаданих переваг важливою є також *отримання миттєвого фідбеку від ШІ*. Як зазначає K.Abdelatif швидке та реальне оцінювання, а також контроль прогресу є дуже мотивуючим фактором для студентів [3, с. 201]. До того ж, різноманітні програми на основі ШІ довели, що вони здатні давати досить точний аналіз таких критеріїв, як вимова, лексика та граматики і визначати помилки навіть точніше, ніж людина [4, с. 1329]. Важливою перевагою використання чат-ботів є забезпечення людини змістовою частиною знань, необхідною для реального спілкування, адже чат-боти у ході розмови можуть надати інформацію з певного питання, яку потім можна використати під час живого обговорення [3, с. 202]. Крім того, В.К. Четверик, виокремлюючи функції чат-ботів для навчання ІМ, загалом згадує також їх можливість створення автентичних ситуацій чи сценаріїв, які теж сприяють відпрацюванню умінь говоріння у діалогічних чи полілогічних формах. [2, с. 212]. Дослідженням, що підтверджує позитивне використання чат – ботів для оцінювання є робота Fithriyah Inda Nur Abida et al, в якій зазначається, що оцінювання за допомогою чат – ботів має високий рівень узгодженості з людським оцінюванням. Це свідчить про те, що чат – ботам можна довіряти оцінювання знання мови. [5, с. 141].

Не зважаючи на перераховані переваги, імплементація ШІ у процес навчання має також і певні виклики, як для навчання іншомовного говоріння, так і для його оцінювання. Розглянемо їх детальніше.

Як стверджує M. Ayala-Pazmiño та K. Alvarado-Lucas персоналізація навчання передбачає збір даних про певного студента, тому викладач має бути впевненим, що ці дані є надійно захищеними [6, с. 681].

Залишається також і технічна сторона використання чат-ботів. Вчителі мають бути ознайомлені з такими застосунками, знати їх можливості і школи та університети повинні мати належне програмне забезпечення.

Вважаємо, що є недосконалість і самих чат-ботів. В той час, як вони дають ретельний аналіз лексики, граматики та вимови під час говоріння, самі студенти зазначають, що їм бракує аналізу змістової частини мовлення. Крім того, інколи ШІ «не помічає» прогресу студентів, відповідно демотивуючи їх.

Викладачі ставлять під сумнів також здатність чат-ботів розрізняти нюанси мовлення, такі як, наскільки впевненим чи знервованим є мовець або відображення у мовленні особливостей культурного «бекграунду» [4, с. 1326].

В. К. Четверик згадує також про відсутність емоційної складової у чат-ботів, що може призвести до неправильного трактування запиту або надання некоректної відповіді [2, с. 214].

Розглянемо, яким чином можна використовувати чат-боти для розвитку та оцінювання умінь іншомовного говоріння. Оскільки чат-боти, на даний момент, все ж поступаються людській взаємодії,

доречно буде користуватися їхніми можливостями саме в межах самостійної роботи студентів. Зокрема, в межах кожного тематичного блоку викладач може давати завдання поспілкуватися з чат-ботом на основі реальних ситуацій. Більше того, чат-бот здатен і сам створити безліч нових комунікативних ситуацій, тем для дискусій та дебатів, що дозволяє урізноманітнювати процес спілкування та застосовувати мовний матеріал у різних контекстах [2, с. 212]. Способом імплементації чат-ботів у процес розвитку усномовленнєвих умінь на заняттях є розмова з чат ботом перед розмовою зі своїм партнером, що, з одного боку, підготує до реального спілкування, а з іншого – дасть можливість порівняти бесіду з ШІ та людиною. Оцінювання за допомогою ШІ викликає найбільше побоювань у викладачів, але все ж є чудовим інструментом для самооцінювання, адже дає можливість зрозуміти свої помилки та працювати над їх корекцією. Разом з тим використовувати ШІ в оцінюванні умінь говоріння доречно разом з оцінюванням викладачем чи взаємооцінюванням, що дасть можливість машинному інтелекту зосередитися на вимірювальних критеріях, а викладачу чи партнерам по спілкуванню на контексті.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, застосунок на основі ШІ є новим перспективним напрямком у розвитку та оцінюванні іншомовного говоріння. Серед суттєвих переваг індивідуалізація навчання, практика у спілкуванні з постійним доступом, отримання миттєвого фідбеку, удосконалення вимовних, лексичних та граматичних навичок говоріння, а також розвиток комунікативних здібностей. Втім, використання ШІ у навчальному процесі передбачає урахування зазначених недоліків, серед яких безпека даних, попереднє навчання викладачів роботі з різними чат-ботами, наявність технічного забезпечення та врахування недосконалості ШІ. Оскільки, поки чат-боти не є досконалими, краще застосовувати їх у самостійній роботі студентів та для самооцінювання або разом з людською взаємодією.

References

1. Зубенко О. Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Т. 2, № 27. С. 80–85.
Zubenko, O. (2022). Shtuchnyi intelekt i vyvchennia inozemnoi movy [Artificial Intelligence and Foreign Language Learning]. *Zakarpatski filolohichni studii* [Transcarpathian Philological Studies], 2(27), 80–85. [in Ukrainian].
2. Четверик В. Ресурси зі штучним інтелектом у навчанні іноземним мовам: огляд можливостей та перспектив використання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. № 72. С. 205–219.
Chetveryk, V. (2024). Resursy zi shtuchnym intelektom u navchanni inozemnym movam: Ohliad mozhlyvostei ta perspektiv vykorystannia [Artificial intelligence resources in foreign language teaching: an overview of possibilities and prospects for use]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: Metodolohiia, teoriia, dosvid, problem* [Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems], (72), 205–219. [in Ukrainian].
3. Abdelatif D. K., Siddiqu A. Incorporating Artificial Intelligence (AI) Tools in EFL Classes at King Khalid University. *Journal of Tianjin University Science and Technology*. 2021. Vol. 54, no. 10. P. 197–221.
Abdelatif, D. K., & Siddiqu, A. (2021). Incorporating artificial intelligence (AI) tools in EFL classes at king khalid university. *Journal of Tianjin University Science and Technology*, 54(10), 197–221. [in English].
4. Ananthan B., Sudhan P., Sukumaran R. English Facilitators' Hesitation to Adopt AI-Assisted Speaking Assessment in Higher Education. *Boletín de literatura oral*. 2023. No. 10. P. 1324–1329.
Ananthan, B., Sudhan, P., & Sukumaran, R. (2023). English facilitators' hesitation to adopt AI-assisted speaking assessment in higher education. *Boletín de literatura oral*, 23(10), 1324–1329. [in English].
5. Abida F. I. N., Kuswardani R., Purwati O., Rosyid A., Minarti E. Assessing Language Proficiency through AI Chatbot-Based Evaluations. *ICONITIES (International Conference on Islamic Civilization and Humanities)*. 2023. No. 682. P. 138–145.
Abida, F. I. N., Kuswardani, R., Purwati, O., Rosyid, A., & Minarti, E. (2023). Assessing language proficiency through AI chatbot-based evaluations. *ICONITIES (International Conference on Islamic Civilization and Humanities)*, (682), 138–145. [in English].
6. Ayala-Pazmiño M., Alvarado-Lucas K. Integrating Artificial Intelligence into English Language Education in Ecuador: A Pathway to Improved Learning Outcomes. *593 Digital Publisher CEIT*. 2023. Vol. 8, №3-1. P. 679–687.
Ayala-Pazmiño, M., & Alvarado-Lucas, K. (2023). Integrating artificial intelligence into English language education in Ecuador: A pathway to improved learning outcomes. *593 Digital Publisher CEIT*, 8(3-1), 679–687. [in English].
7. Hill J., Randolph Ford W., Farreras I. G. Real conversations with artificial intelligence: A comparison between human–human online conversations and human–chatbot conversations. *Computers in Human Behavior*. 2015. Vol. 49. P. 245–250.

- Hill, J., Randolph, F. W., & Farreras, I. G. (2015). Real conversations with artificial intelligence: A comparison between human–human online conversations and human–chatbot conversations. *Computers in Human Behavior*, 49, 245–250. [in English].
8. Karim S. A., Hamzah A. Q. S., Anjani N. M., Prianti J., Sihole I. G. Promoting EFL Students' Speaking Performance through ELSA Speak: An Artificial Intelligence in English Language Learning. *JOLLT Journal of Languages and Language Teaching*. 2023. №11(4). P. 655–668.
Karim, S. A., Hamzah, A. Q. S., Anjani, N. M., Prianti, J., & Sihole, I. G. (2023). Promoting EFL students' speaking performance through ELSA speak: An artificial intelligence in English language learning. *JOLLT Journal of Languages and Language Teaching*, 11(4), 655–668. [in English].
 9. Qiao H., Zhao A. Artificial intelligence-based language learning: illuminating the impact on speaking skills and self-regulation in Chinese EFL context. *Frontiers in Psychology*. 2023. Vol. 14. P. 1-15.
Qiao, H., & Zhao, A. (2023). Artificial intelligence-based language learning: Illuminating the impact on speaking skills and self-regulation in Chinese EFL context. *Frontiers in Psychology*, 14, 1–15. [in English].

Stelmakh Diana

ORCID 0000-0001-5537-6740

A lecturer

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: distelmah@gmail.com

POTENTIAL OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN TEACHING AND EVALUATING FOREIGN LANGUAGE SPEAKING

The article examines the potential of using artificial intelligence in teaching and evaluating students' foreign language speaking skills. Speaking a foreign language is one of the most complex components of communicative competence, requiring constant improvement. In this regard, teachers are in constant search of tools that will facilitate the learning of this competence. Until recently, the range of such tools was quite limited, but with the spread of artificial intelligence in the educational environment, new opportunities have opened up for teaching and evaluating foreign language speaking. In particular, chatbots have great potential for this competence. However, like any tool, chatbots have strengths and weaknesses.

The purpose of the article is to study the advantages and disadvantages of using chatbots for the development and evaluation of foreign language speaking skills of future teachers, and to develop possible ways of implementing AI in the foreign language learning process.

The research methodology involves studying and analyzing scientific publications on the topic, clarifying basic concepts, pedagogical observation, and generalization.

The scientific novelty lies in substantiating the advantages and disadvantages of chatbots and developing possible ways of their implementation in the process of developing and evaluating the foreign language speaking skills of future teachers.

Conclusions. The study found that chatbots have significant advantages for the development and improvement of foreign language speaking skills and their evaluation, including the individualization of learning, practice in communication with constant access, receiving instant feedback, improving pronunciation, lexical and grammatical speaking skills, as well as the development of communicative abilities. The disadvantages of chatbots include data security, prior training of teachers to work with different chatbots, the availability of technical equipment, and consideration of the imperfections of AI. The author concludes that the best use of chatbots by students is implementing it in their individual work or together with human interaction.

Keywords: foreign language speaking competence, evaluation, artificial intelligence, chatbots, future teachers.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор О.Б. Бігич